

I. sz. melléklet

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának az egyes alapjogokat sértő bűncselekmények elemzéséhez kapcsolódó határozatai

I.

A Kúria Elnöke a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 29-30. §-aiban foglalt rendelkezések alapján **2014.El.II.JGY.1/2.** szám alatt indokoltan látta megvizsgálni az egyes alapjogokat sértő bűncselekményekkel kapcsolatos joggyakorlatot. A büntetőítélkezési tevékenység vizsgálata keretében az

"Egyes alapjogokat sértő bűncselekmények bírói gyakorlata"

vizsgálati tárgykört határozta meg.

A joggyakorlat-elemző csoport által tárgykörbe vont bűncselekmények tekintetében az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata alapján az alábbi megállapítások tehetők:

Miután megítélésem szerint erre a területre az Igazságügyi Minisztériumnak van a legnagyobb rálátása, megkereséssel fordultam az IM Nemzetközi Büntetőjogi és Emberi Jogi Főosztály Vezetőjéhez, ahonnan az alábbi válasz érkezett.

„A kérdéses időszakban Magyarországot érintően e bűncselekmények kapcsán a Bíróság előtt nem születtek ítéletek. Két ügy foglalkozott érintőlegesen a közösség tagja elleni izgatással, de egyik esetben sem arról volt szó, hogy a kérdéses bűncselekményt elkövették volna. A Vona kontra Magyarország ügyben (35943/10. sz. kérelem, 2013. július 9.) a Bíróság a Magyar Gárda Egyesület felosztatásának jogszerűségét vizsgálta, és ennek során tett említést a gyűlöletkeltés és a véleménynyilvánítás szabadságának viszonyáról. A Fáber kontra Magyarország ítélet (40721/08; 2012. július 24.) kérelmezője a rasszizmus és a gyűlölet elleni fáklyás felvonulás során egy Árpád-sávós zászlót emelt a magasba, és azt rendőri felszólítás ellenére sem rakta el. A Bíróság itt is alapvetően a kérelmező véleménynyilvánítási szabadságát, valamint békés gyülekezéshez fűződő jogát vizsgálta.”

(Tájékoztató továbbá arról, hogy a Bíróság valamennyi ítélete, illetve határozata elérhető angol nyelven a Bíróság online adatbázisában, melyet az alábbi linkre kattintva meg lehet tekinteni: [HUDOC adatbázis.](#))

II.

A konkrét esetek ismertetése előtt ki kell emelni, hogy a strasbourgi bíróság esetjoga nem tartalmaz kifejezetten jelen joggyakorlat-elemzés tárgykörébe tartozó büntetőjogi jogesetet, kivéve a holokauszt-tagadást (Garaudy kontra Franciaország ügy).

Az EJEB gyakorlata alapvetően inkább polgári jogi megközelítésű, a gyűlöletbeszédre vonatkozik. A gyűlöletbeszéd megítélésének gyakorlatához azonban szükséges leszögezni, hogy az EJEB a legtöbb esetben (amely a holokauszt-tagadásra vonatkozik) elutasította a panaszosok szólásszabadságra, a véleménynyilvánítás szabadságára hivatkozó kérelmét, mivel az ilyen vélemények nem élvezik az egyezmény védelmét.

Az EJEE (Az Emberi Jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény; továbbiakban: EJEE) 17. Cikke ugyanis tiltja a

joggal való visszaélést¹, a közzétett vélemény(ek) ellentétes(ek) az egyezmény által védeni kívánt értékekkel (tolerancia, béke, diszkriminációmentesség), a Bíróság nem adhat védelmet a visszaélésszerű joggyakorlásnak. Az EJEB – eddigi gyakorlata alapján – kizárólag a holokauszt tényeinek tagadását vonja ki a szólásszabadság védelmi köre alól.²

EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA /MÁSODIK SZEKCIÓ/

VONA kontra MAGYARORSZÁG ÜGY

(35943/10. sz. kérelem)

A Magyar Gárda Egyesületet (a továbbiakban: Egyesület) a Jobbik Magyarországért Mozgalom politikai párt tíz tagja 2007. május 8-án – többek között – a magyar hagyományok és kultúra őrzésének kifejezett céljával alapította. 2007. július 18-án az Egyesület megalapította a Magyar Gárda Mozgalmat (a továbbiakban: Mozgalom). Az Egyesület elnöksége elhatározta, hogy „életre hívja a Magyar Gárdát, jelenleg mozgalomként működtetve, de a későbbiekben megpróbálja tagozatként integrálni az egyesületen belül”. Arról is határozatot hozott, hogy „a Magyar Gárda Egyesületen belüli integrációjához át kell alakítani az egyesület jelenlegi alapszabályát [...] 2007. október 10-ei határidővel”. A Mozgalom deklarált célja a „magyarság fizikai, lelki és szellemi önvédelme” volt. A Mozgalom alapító okiratában foglalt felsorolás szerint a Mozgalom által vállalt feladatok magukban foglalták a tagok fizikai és mentális képzését, a katasztrófavédelemben és a közbiztonság biztosításában való részvételt, továbbá ezen kérdésekkel kapcsolatosan nyilvános rendezvényeken társadalmi párbeszéd kezdeményezését. 2007. október 4-én a Fővárosi Főügyészség felszólalással élt az Egyesületnél, jogellenes tevékenységének abbahagyására szólítva fel az Egyesületet. A Főügyészség megjegyezte, hogy az Egyesület olyan tevékenységet folytatott, amely nem állt összhangban az alapszabályában foglalt célokkal. Különösen, 2007. augusztus 25-én megszervezte 56 „gárdista” avatását a Budai Várban. Ezt követően országos kampányt folytatott a Mozgalom feladatainak népszerűsítésére, amely feladatok nem álltak összhangban az Egyesület céljaival. Megjegyezte, hogy a Mozgalom egyes céljai nem szerepeltek az Egyesület céljai között, s nem feleltek meg az Egyesület kulturális és hagyományőrző jellegének. 2007. november 9-én Vona Gábor kérelmező – az Egyesület elnökeként – arról értesítette az ügyészséget, hogy a kifogásolt résznak a Mozgalom alapító okiratából való törlésével a törvénysértő tevékenységet megszüntették, kezdeményezte az Egyesület alapszabályának módosítását. Ennek megfelelően az Egyesület Közgyűlése 2007. december 7-én az Alapszabály 2. §-ának az alábbi bekezdéssel történő kiegészítéséről határozott: „f. A Magyar Gárda Egyesület

1 „Az Egyezmény egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az bármely állam, csoport vagy személy számára jogot biztosítana olyan tevékenység folytatására vagy olyan cselekedet végrehajtására, amely az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok megsértésére vagy pedig az Egyezményben meghatározottnál nagyobb mértékű korlátozására irányul.”

2 A visszautasított kérelmek (admissibility decisions) ld.: Künen v. Germany (application no. 9235/81); Walendy v. Germany (application no. 21128/92); Nationaldemokratische Partei Deutschlands, Bezirksverband München-Oberbayern v. Germany (application no. 34889/97); Honsik v. Austria (application no. 25062/94); Witzsch v. Germany (application no. 41448/98); Garaudy v. France (application no. 65831/01); Lhideaux and Isorni v. France (application no. 55/1997/839/1045) – „A gyűlöletkeltő tartalmat hordozó szólás a 17. cikk értelmében ellentétes az Egyezmény szövegével és szellemével, ezért a panaszosok nem alapozhatják kérelmüket az Egyezmény 10. cikkében foglalt véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogukra.”

nevéből fakadóan céljának tekinti, hogy társadalmi párbeszédet kezdeményezzen, valamint nyilvános rendezvényeket és lakossági fórumokat tartson az emberek biztonságát érintő olyan kérdésekről, mint a katasztrófavédelem, a honvédelem és az életmentés.” A Mozgalom – egyenruhát viselő – tagjai ezt követően Magyarország-szerte felvonulásokat és demonstrációkat tartottak, többek között olyan falvakban, ahol nagyszámú roma lakosság él, és a „magyar etnikum” védelmére hívtak fel az úgynevezett „romabűnözés”-sel szemben. A hatóságok nem tiltották be a demonstrációkat és felvonulásokat. 2007. december 9-én 200 aktivista részvételével ilyen demonstrációra került sor Tatárszentgyörgyön, egy kb. 1800 fő lakosú faluban. A rendőrség a helyszínen jelen volt, és megtiltotta a Gárda végigvonulását a „cigánysoron”. Ezen eseményre reagálva 2007. december 17-én a Fővárosi Főügyészség a bíróságnál kezdeményezte az Egyesület feloszlátását.

A Fővárosi Bíróság megállapította, hogy – deklarált céljával szemben – az Egyesület megsértette Magyarország egyesülési jogát, és romaellenes légkört teremtett. A bíróság szerint a verbális és vizuális erődemonstráció a történelmi tapasztalatok fényében önmagában is jogsértésnek minősült; így az Egyesületnek nem kellett semmilyen tényleges bűncselekményt elkövetnie ahhoz, hogy feloszlásra kerüljön; maga az a tény, hogy programja diszkriminációt tartalmazott, mások jogai megsértésének minősült. A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú döntést helybenhagyta azzal, hogy az ítélet hatályát a Mozgalomra is kiterjesztette. A bíróság úgy vélte, hogy az Egyesület valójában „szervezeti egység”-ként magában foglalta a Mozgalmat, következésképpen az ítélet mindkettőre vonatkozott. Az Egyesület feloszlátása egyúttal megszüntette a feloszlátott egyesülettel kapcsolatban álló mozgalmakban tevékenykedő egyének szervezeti keretét is.

A perben végül 2009. december 15-én a Legfelsőbb Bíróság egyetértett az Ítéltábla azon megállapításával, hogy a Mozgalom valójában az Egyesület szervezeti egysége volt. A Legfelsőbb Bíróság az Egyesület feloszlátásának szükségességében is egyetértett az alsóbb fokú bíróságokkal, rámutatva, hogy a Mozgalom vonulásai konfliktushelyzeteket idéztek elő, és a résztvevők potenciálisan erőszakhoz folyamodhattak.

A kérelmező azt panaszolta, hogy az Egyesület feloszlátása az EJEE 11. cikkében védett egyesülési szabadsághoz való joga megsértésének minősült. A Kormány álláspontja az volt, hogy a 17. cikkre figyelemmel a kérelmet az EJEE rendelkezéseivel való összeegyeztethetlenség miatt elfogadhatatlanná kell nyilvánítani, mivel az Egyesület a zsidó és roma származású állampolgárok elleni faji gyűlölet kifejezésére biztosított intézményi keretet. A Kormány hivatkozott a Garaudy v. Franciaország ügyre is.

Az EJEB a kérelmet elfogadhatónak nyilvánította, egyben megjegyezte, hogy jelen ügy nem egy politikai párt, hanem egy egyesület és egy mozgalom feloszlátásával kapcsolatos, a két alperes nem minősült elkülönült entitásnak. A Bíróság megismételte, hogy a belföldi jog értelmezése és alkalmazása elsődlegesen a nemzeti hatóságokra (bíróságokra) tartozik, az EJEB feladata csupán a nemzeti hatóságok által mérlegelési jogkörben meghozott határozatok értékelése, amelynek során a Bíróságnak meg kell győződnie arról, hogy a határozatok a vonatkozó tények elfogadható értékelésén alapulnak. Jelen ügy körülményei között a Bíróság a magyar bíróságok következtetését nem találta ésszerűtlennek vagy önkényesnek, és osztotta a nemzeti bíróságok azon álláspontját, hogy a Mozgalom tevékenysége és megnyilvánulásai a roma kisebbség és a magyar etnikumú többség faji alapú szembeállításán alapult. A Bíróság rögzítette, hogy az ügyben megjelölt összejövétel alkalmas volt arra, hogy a jelenlévők számára azt az üzenetet juttassa el: a gyűlés szervezőinek szándékában áll és képesek arra,

hogy egy félkatonai jellegű szervezettel elérjék céljaikat, bármik is legyenek azok. A Bíróság úgy vélte, hogy a politikai szereplők félkatonai erők megszervezésére való képességének és hajlandóságának demonstrálása túlmegy a politikai nézetek kifejtését célzó békés és jogszerű eszközök használatán. A nyilaskeresztes erő megerősödésekor Magyarország által is megtapasztalt történelmi tapasztalatok fényében a félkatonai demonstrációk során egy olyan egyesületre történő támaszkodás, amely a származás szerinti elkülönülést hirdeti és implicite faji alapú cselekmények elkövetésére hív fel, minden bizonnyal megfélemlítően hat az adott faji kisebbség tagjai számára, különösen, ha foglyul ejtett hallgatóságként vannak otthonaikban. Az EJEB szerint ez túlmegy a véleménynyilvánítás, illetve a gyülekezés számára az Egyezményben biztosított védelem körén, és olyan megfélemlítésnek minősül, ami valódi fenyegetést jelent. Az állam ezért jogosult arra, hogy a célcsoportok tagjainak félelem nélküli élethez való jogát megvédje. A Bíróság úgy vélte, hogy a kérdéses felvonulások megfélemlítő jellege még akkor is kiemelkedő jelentőségű tényező, ha a tényleges gyűléseket a hatóságok nem tiltották be, és erőszakos cselekmény vagy bűncselekmény nem történt. A Bíróság jelezte, hogy tudatában van annak, hogy a Mozgalom és az Egyesület feloszlata megülehetösen drasztikus intézkedést jelentett, ugyanakkor meggyőződött arról, hogy a hatóságok a legkisebb beavatkozással járó – valójában az egyetlen ésszerű – intézkedést választották a kérdés megoldása érdekében.

Ekként az EJEB nem állapította meg az EJEE 11. cikkének megsértését.

A 11. cikk kimondja:

„1. Mindenkinek joga van a békés célú gyülekezés szabadságához és a másokkal való egyesülés szabadságához, beleértve érdekei védelmében a szakszervezetek alapítását és az azokhoz való csatlakozásnak a jogát.

2. E jogok gyakorlását csak a törvényben meghatározott, olyan korlátozásoknak lehet alávetni, amelyek egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság vagy közbiztonság, a zavargás vagy bűnözés megakadályozása, a közegészség, az erkölcsök, illetőleg mások jogai és szabadságai védelme érdekében szükségesek. Ez a Cikk nem tiltja, hogy e jogoknak a fegyveres erők, a rendőrség vagy az államigazgatás tagjai által történő gyakorlását a törvény korlátozza.”

Application no. 35943/10, 2013. július 9-i ítélet, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001>

Érdekes az ügyben eljáró egyik bíró – PINTO DE ALBUQUERQUE – párhuzamos véleményében foglaltakra is kitérni, miután a témakörrel kapcsolatban tartalmas gondolatokat fejt ki.

Eszerint a Vona-ügy központi kérdése a cigányellenesség és az antiszemitizmus jogi személyek általi terjesztése, és az erre történő reagálás módja az Emberi Jogok Európai Egyezménye (az Egyezmény) alapján. Kijelentette, hogy egyetért a Kamarával, de meg van győződve arról, hogy az ügy olyan alapvető fontosságú kérdéseket vet fel, amiket végig kell gondolni.

Azután, hogy az Európai Unió 2000-ben elfogadott Alapjogi Chartája minden hátrányos megkülönböztetést – így különösen a faj, szín, nemzetiségi, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonság, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más

vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést – megtiltott, az Európai Unió a rasszizmus és az idegengyűlölet egyes formái és megnyilvánulásai elleni, büntetőjogi eszközökkel történő küzdelemről szóló 2008-as kerethatározat elfogadásával folytatta a rasszizmus terjesztésének visszaszorítását.

[A kerethatározat a Tanács által az Európai Unióról szóló Szerződés K. 3. cikke alapján a rasszizmussal és az idegengyűlölettel kapcsolatosan elfogadott 1996. július 15-i Együttes Fellépés végrehajtása.]

A kerethatározat alapján egyes, rasszista vagy idegengyűlölő céllal elkövetett magatartásformák – ideértve egyebek között a nyilvánosság előtt faj, bőrszín, származás, vallás, meggyőződés, nemzeti vagy etnikai hovatartozás alapján meghatározott személyek csoportjával, vagy ilyen csoport valamely tagjával szembeni erőszakra vagy gyűlésre uszítást – bűncselekményként büntetést vonnak maguk után. A tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy ezeket a bűncselekményeket hatásos, arányos és visszatartó erejű büntetésekkel sújtsák.

A hátrányos megkülönböztetés elleni harc általános eszközének, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményhez fűzött Tizenkettedik Kiegészítő Jegyzőkönyvnek^[1] az elfogadását követően az Európa Tanács külön okmányt fogadott el a rasszista és idegengyűlölő kifejezések büntetése céljából: a számítógépes bűnözésről szóló Egyezményhez fűzött kiegészítő jegyzőkönyvet, ami a számítógépes rendszerek felhasználásával elkövetett olyan rasszista és idegengyűlölő tevékenységek üldözésének kérdésével foglalkozik, mint a rasszista és idegengyűlölő tartalom terjesztése, a rasszista és idegengyűlölő indítékú fenyegetés vagy sértés, a népirtás, vagy az emberiség elleni bűncselekmények tagadása, durva lekicsinylése, helyeslése vagy igazolása.^[2] A Miniszteri Bizottság R(97)20. számú Ajánlása korábban felszólította a kormányokat, hogy hozzanak létre a gyűlöletbeszédre vonatkozó, magánjogi, büntetőjogi és közigazgatási jogszabályokat tartalmazó olyan megbízható jogi keretet, amely magában foglal minden olyan kifejezési formát, ami terjeszti, népszerűsíti vagy igazolja a fajgyűlöletet, az idegengyűlöletet, az antiszemitizmust és a gyűlölet intolerancián alapuló egyéb formáit, ideértve az agresszív nacionalizmus által kifejezésre juttatott intoleranciát és a fajközpontúságot, valamint a kisebbségekkel, migránsokkal és bevándorlókkal szembeni hátrányos megkülönböztetést és ellenségeskedést. Ezen túlmenően, az Európa Tanács Rasszizmus és Intolerancia Elleni Európai Bizottsága (ECRI) létrejöttétől fogva felhívja a figyelmet egyes olyan csoportok tevékenységére, amelyek nyíltan romaellenes és antiszemita magatartást tanúsítanak. Az ECRI legelső Általános Politikai Ajánlása javasolja minden olyan szóbeli, írásbeli, audiovizuális vagy más formájú – az elektronikus médiát is ideértve – megnyilvánulás büntetendővé nyilvánítását, ami gyűlésre, vagy faji, etnikai, nemzeti vagy vallási csoport, illetve annak tagja ellen, a csoporthoz való tartozás miatt diszkriminációra vagy erőszakra hív fel, továbbá az ilyen eszméket tartalmazó anyagok előállítását, terjesztését és terjesztés céljából történő tárolását. A rasszista és idegengyűlölő bűncselekmények üldözésének kiemelt elsőbbséget kell tulajdonítani, s ezen bűncselekmények üldözését aktívan és következetesen végre kell hajtani. Az ECRI továbbá javasolja a rasszista szervezetek betiltását, amennyiben ez hozzájárul a rasszizmus elleni küzdelemhez^[3]. Megjegyezve, hogy a romák Európa-szerte létező előítéletek szenvedő alanyai, az ECRI különösen ajánlja a tagállamoknak, hogy tegyék meg a megfelelő intézkedéseket a romák alapvető jogaival kapcsolatos jogsértések teljes körű és gyors elbírálásának biztosítására.^[4] Legutóbb, 2012. február 1-jén, a Miniszteri Bizottság a

növekvő cigányellenességről és az európai romák elleni rasszista erőszakról szóló Nyilatkozatot^[5] fogadott el, amelyben mélységes aggodalmát fejezte ki a növekvő cigányellenesség, a romaellenes retorika, és a romák elleni erőszakos támadások miatt, és felszólítja a közigazgatási hatóságokat, hogy minden szinten gyorsan és hatékonyan vizsgálják ki a romák ellen elkövetett összes bűncselekményt, és azonosítsák az ilyen cselekmények esetleges rasszista motivációját. A Bizottság továbbá üdvözölte az ilyen bűncselekmények elkövetésére felhívó vagy ilyen cselekményeket elkövető szélsőséges csoportok megelőzésére és megbüntetésére tett erőfeszítéseket.

E követelményekkel teljes összhangban, az Emberi Jogok Európai Bírósága (a Bíróság) hangsúlyozta a faji megkülönböztetés valamennyi – a gyűlöletbeszédet és az etnikai csoportok hátrányos megkülönböztetését célzó beszédet is magában foglaló – formája és megnyilvánulása elleni harc alapvető fontosságát.^[6] A Bíróság továbbá kimondta, hogy a faji erőszak különösen sérti az emberi méltóságot, és különös éberséget és erőteljes választ követel a hatóságoktól.^[7] Azon csoport sebezhetősége, amellyel szemben a hátrányos megkülönböztetés, illetve az erőszakos cselekmény megvalósul, a Bíróság általi értékelés egyik tényezőjét képezi; a Bíróság, például megállapította, hogy az Egyezmény 14. cikke értelmében a roma származású emberek különös védelmet élveznek.^[8]

Következésképpen, az Egyezményben részes felek kötelesek büntetendő cselekménnyé nyilvánítani a rasszizmust, idegengyűlöletet vagy etnikai türelmetlenséget terjesztő beszédet vagy bármely más formájú megnyilvánulást, kötelesek betiltani minden gyülekezést, és kötelesek felosztatni minden olyan csoportot, szervezetet, egyesületet vagy pártot, amely ezeket népszerűsíti. Az államoknak nemcsak az a kötelességük, hogy a feltételezett elkövetőket bíróság elé állítsák, és a büntetőeljárásban aktív szerepet biztosítsanak a rasszizmus áldozatainak, hanem az is kötelességük, hogy ezen bűncselekmények magánszereplők általi elkövetését és ismételt elkövetését megakadályozzák. **A fent hivatkozott, széles körben és hosszú ideje fennálló konszenzusra figyelemmel ezt a pozitív nemzetközi jogi kötelezettséget minden államra kötelező olyan nemzetközi szokásjogi alapelvként és feltétlen alkalmazást kívánó szabályként kell elismerni, amelytől semmilyen nemzetközi vagy nemzeti jogszabály nem térhet el.**

[1] ETS no. 177, ratifikálva 18 állam által

[2] ETS no. 189, ratifikálva 20 tagállam által. A Jegyzőkönyv alkalmazásában rasszista és idegengyűlölő tartalom minden olyan írásos anyag, kép, eszme vagy elmélet bármilyen más megjelenítése, ami személyek vagy személyek csoportja ellen faj, bőrszín, származás vagy nemzeti vagy etnikai eredet vagy vallás alapján, ezen tényezők bármelyikét ürügyként használva gyűlöletet, megkülönböztetést vagy erőszakot hirdet, terjeszt, vagy ilyen magatartásra hív fel.

[3] Az ECRI 1996. október 4-én elfogadott, a rasszizmus, az idegengyűlölet, az antiszemitizmus és az intolerancia elleni küzdelemről szóló 1. sz. Általános Politikai Ajánlása (General Policy Recommendation No. 1, Combating Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance, 4 October 1996), valamint a 2002. december 13-án elfogadott, a rasszizmus és a faji megkülönböztetés leküzdését célzó nemzeti jogalkotásról szóló 7. sz. Általános Ajánlása (General Recommendation No. 7 on national legislation to combat racism and racial discrimination, 13 December 2002) a büntetőjogi tilalmat nagyszámú cselekményre terjesztette ki, ideértve a nyilvános sértést és rágalmazást, valamint a személyek vagy személyek csoportosulása elleni, faj, bőrszín, nyelv, vallás, állampolgárság, vagy nemzeti

vagy etnikai származás alapján történő fenyegetést, és előírta a jogi személyek büntetőjogi felelősségének megállapítását olyan esetekben, ha ezen cselekményeket a jogi személy nevében eljáró személy, különösen ha a jogi személy szervezeti egysége vagy annak képviselője követi el. A jogi személy büntetőjogi felelőssége nem zárja ki a természetes személy büntetőjogi felelősségét. A rasszizmust népszerűsítő jogi személyt vagy csoportot tiltani kell, és szükség esetén fel kell oszlatni.

[4] Az ECRI 3. sz. Általános Politikai Ajánlása a romák/cigányok elleni rasszizmus és intolerancia elleni küzdelemről, 1998. március 6 (General Policy Recommendation No. 3: Combating racism and intolerance against Roma/Gypsies, 6 March 1998); és 13. sz. Általános Politikai Ajánlása a cigányellenesség és a romák hátrányos megkülönböztetése elleni küzdelemről, 2011. június 24. (General Policy Recommendation No. 13: Combating Anti-Gypsyism and Discrimination Against Roma, 24 June 2011).

[5] Az Európa Tanács által használt „roma” kifejezés a romákat, szintiket kalékat és az ezekkel kapcsolatos csoportokat jelenti, ideértve az úton lévőket és a keleti népcsoportokat (domák és lomák), és magában foglalja az érintett népcsoportok széles változatosságát, köztük a magukat cigányként azonosító személyeket.

[6] Jersild v. Denmark, 23 September 1994, Series A no. 298, § 30; Soulas and Others v. France, no. [15948/03](#), §§ 43-44, 10 July 2008; és Féret v. Belgium, no. [15615/07](#), §§ 69-71, 16 July 2009.

[7] Nachova and Others v Bulgaria [GC], nos. [43577/98](#) és [43579/98](#), § 145, ECHR 2005-VII, és Timishev v. Russia, nos. [55762/00](#) and [55974/00](#), § 56, ECHR 2005-XII.

[8] D.H. and Others v. the Czech Republic [GC], no. [57325/00](#), 13 November 2007, § 181; Muhoz Diaz v. Spain, no. [49151/07](#), 8 December 2009, § 60; és Aksu v. Turkey [GC], nos. [4149/04](#) and [41029/04](#), 15 March 2012, § 44.

EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA /MÁSODIK SZEKCIÓ/

FÁBER kontra MAGYARORSZÁG ÜGY

(40721/08. sz. kérelem)

Fáber Károly kérelmező 2007. május 9-én egy vitatott történelmi felhangokkal bíró Árpád-sávós zászlót tűzött ki kevesebb, mint 100 m távolságra egy rasszizmus és gyűlölködés elleni demonstráció helyszínétől. A demonstrációt egy szocialista politikai csoportosulás rendezte azon a helyen, ahol számos zsidót irtottak ki az 1944-45-ös nyilaskeresztes uralom alatt. Az esemény szomszédságában, ugyanazon a napon és időben egy jobboldali párt támogatói gyűltek össze egy ellentüntetésre. A kérelmezőt 2007 májusában megbírságolták, amiért nem tett eleget a rendőrség azon felszólításának, hogy vagy távolítsa el a zászlót, vagy hagyja el a helyszínt. A kérelmező sikertelenül fellebbezett a magyar bíróságok előtt, akik úgy találták, hogy provokatív módon viselkedett. A bíróságok arra a következtetésre jutottak, hogy a kérelmező nem hivatkozhat a szabad véleménynyilvánítás jogára felforgató magatartása igazolása végett, amely sokak számára sértő lévén valószínűleg nyugtalanságot okozott, és így veszélyeztette a közrendet.

A kérelmező – különösen az Egyezmény 10. és 11. cikkére hivatkozással – azt sérelmezte, hogy elítélték, amiért kifejezte politikai véleményét egy békés gyülekezés során.

Az EJEB elsőként emlékeztetett, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága a demokratikus társadalom egyik lényeges alapköve, és a demokratikus társadalom fejlődésének és a minden egyes egyén önkiteljesítésének egyik alapvető feltétele. Hangsúlyozta, hogy csak szűk körben nyílik lehetőség a politikai beszéd és a közérdekű kérdések megvitatásának korlátozására, és az efféle korlátozások szükségességét meggyőzően alá kell támasztani. Még azok a tüntetések is, amelyek egyesek számára idegesítőek vagy sértők lehetnek, a 11. cikk védelmét élvezik. Jóllehet bizonyos nézetek vagy a tüntetések során használt szavak megrázónak vagy felkavarónak tűnhetnek a hatóság számára, a demokráciát veszélyeztetheti, ha az emberek gyülekezési vagy véleménynyilvánítási szabadságát korlátozzák erőszakra felhívás vagy a demokrácia alapelveinek elutasításának esetein kívüli más esetekben. A zászlót, amelyet a kérelmező közszemlére tett, a hatóságok provokatívnak találták. Lehet ugyan, hogy voltak olyan személyek, akik a zászló láttán kellemetlenül érezték magukat, ám a zászló tulajdonképpen nem zavarta az esemény lezajlását. A Bíróság elfogadta, hogy egy olyan jelkép közszemlére tétele, amely egy magyarországi totalitárius rendszerre emlékeztet, kényelmetlenséget okozhat az egykori áldozatokban és hozzátartozóikban, akik joggal találhatják ezt tiszteletlenségnek. Ennek ellenére az ilyen érzelmek, bár érthetőek, önmagukban nem állíthatnak korlátokat a véleménynyilvánítási szabadság elé, ráadásul a kérelmező nem viselkedett sem gyalázkodó, sem megfélemlítő módon.

A zászló pusztán közszemlére tétele nem zavarta a közrendet, és nem akadályozta a tüntetők gyülekezési jogának gyakorlását, mivel az nem volt sem megfélemlítő, sem erőszakra buzdító. A Bíróság hangsúlyozta, hogy a kérelmező ügyében nem lehetett visszaélészerű tényezőt azonosítani, ezért arra a következtetésre jutott, hogy a magyar hatóságok az Egyezmény 10. cikkét a 11. cikk fényében megsértették.

Application no. 40.712/08., 2012. július 24-i ítélet, <http://www.lb.hu/hu/ejeb/faber-magyarorszag-elleni-ugy4071208>

EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA
VAJNAI kontra MAGYARORSZÁG ÜGY

2003. február 21-én Vajnai Attila kérelmező, aki a szóban forgó időszakban a Munkáspárt alelnöke volt, egy Budapest központjában jogszerűen rendezett tüntetés szónoka volt. A rendezvényt Marx Károly egyik – hatóságok által eltávolított – szobrának korábbi helyén tartották. A kérelmező a nemzetközi munkásmozgalom jelképeként öt centiméter átmérőjű ötágú vörös csillagot viselt kabátján. A helyszínt biztosító rendőrjárőr felhívta a kérelmezőt a csillag eltávolítására, amit ő meg is tett. Ezt követően önkényuralmi jelkép nyilvános használata miatt büntetőeljárás indult a kérelmező ellen, 2003. március 10-én gyanúsítottként hallgatták ki. 2004. március 11-én a Pesti Központi Kerületi Bíróság önkényuralmi jelkép használatának bűncselekménye miatt elítélte a kérelmezőt. A bíróság nem szabott ki büntetést,

a szankció kiszabását egy év próbaidőre elhalasztotta. A kérelmező fellebbezést nyújtott be a Fővárosi Bírósághoz. 2004. június 24-én a bíróság felfüggesztette az eljárást, az ügyet előzetes döntéshozatal céljából az Európai Közösségek Bírósága elé terjesztette. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a hátrányos megkülönböztetés tilalmának mint alapvető közösségi jogi elvnek az értelmezésére vonatkozott. Előzetes döntéshozatalra utaló végzésében a Fővárosi Bíróság észrevételezte, hogy az Európai Unió több tagállamában, így például az Olasz Köztársaságban is, a baloldali pártok jelképe a vörös csillag vagy a sarlókalapács. Így felmerült a kérdés, hogy hátrányosan megkülönböztető-e az olyan rendelkezés, amely valamely tagállamban büntetőjogi szankciók terhe mellett tiltja a nemzetközi munkásmozgalom jelképeinek használatát, míg valamely más tagállam területén ugyanezen jelképek használata semmilyen szankciót nem von maga után. Az Európai Közösségek Bírósága kijelentette, hogy nincs hatásköre a Fővárosi Bíróság által előterjesztett kérdés megválaszolására. A Fővárosi Bíróság helybenhagyta a kérelmezőt elítélő határozatot.

A Kormány az Egyezmény intézményeinek esetjogára, így – többek között – az EJEB Garaudy kontra France ügyben hozott határozatára hivatkozott, emlékeztetve arra, hogy minden olyan ügyben, amelyben a kérelmező a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogára hivatkozott az Egyezmény szellemét és a demokrácia alapértékeit sértő szövegek közzétételének igazolására, a Bizottság közvetve vagy közvetlenül mindig az Egyezmény 17. cikke alapján utasította el az ilyen érvelést, és nyilvánította elfogadhatatlannak a kérelmet. A Kormány szerint a vörös csillag az Egyezmény alapjául szolgáló értékek ellen irányuló önkényuralmi eszméket és gyakorlatot jelképezi, a Kormány állítása szerint viselése – amely megvetést fejez ki a kommunista rezsím áldozatai iránt – az Egyezményben védett jogok és szabadságok lerombolását célzó politika igazolását jelenti.

A vörös csillag tiltása, valamint a vörös csillag mögött meghúzódó támadó jellegű, önkényuralmi ideológia közötti kapcsolatot illetően a Bíróság hangsúlyozta, hogy ezen ideológia potenciális propagálása, bármilyen visszataszító is, önmagában nem indokolhatja büntetőjogi szankcióval való korlátozását. Egy olyan jelkép, amelynek a jelen ügy kontextusában – ahol egy önkényuralmi törekvésekkel köztudomás szerint nem rendelkező, bejegyzett politikai párt vezetője viselte – többféle jelentése is lehet, nem azonosítható veszélyes propagandával. A magyar büntető törvénykönyv 269/B. §-a azonban nem kívánja meg annak bizonyítását, hogy a tényleges használat önkényuralmi propagandának minősül. Ehelyett a pusztán használatot is cáfolhatatlanul önkényuralmi propagandának tekinti, kivéve, ha a használatra tudományos, művészeti, tájékoztatási vagy oktatási célból kerül sor. A Bíróság számára a tiltás ezen különbségtételt nem ismerő vonása megerősíti azt a megállapítást, hogy elfogadhatatlanul széles körű. A Bíróság rögzítette, hogy természetesen tisztában van azzal, miszerint a kommunizmus konszolidálása céljából több országban, így Magyarországon is alkalmazott szisztematikus terror súlyos seb marad Európa lelkében és szívében. Elfogadja, hogy egy olyan szimbólum használata, amely e rezsimek uralma alatt mindenütt jelen volt, kellemetlen érzéseket kelt a volt áldozatokban és hozzátartozóikban, akik joggal találhatják megvetést kifejezőnek az ilyen használatot. A Bíróság azonban úgy vélte, hogy az ilyen érzelmek, bármennyire is érthetőek, önmagukban nem határozhatják meg a véleménynyilvánítás szabadságának határait.

A kérelmező véleménynyilvánítás szabadságába történt beavatkozás nem igazolható az Egyezmény 10. cikkének 2. bekezdése alapján, mivel a Bíróság megállapítása szerint elítélése pusztán amiatt, hogy vörös csillagot viselt, nem tekinthető „nyomós társadalmi szükséglet”-re adott válasznak, továbbá a kérelmező magatartását szankcionáló intézkedés (próbára bocsátás) ugyan relatíve enyhe volt, de a legsúlyosabb következményekkel járó büntetőjog szférájába tartozik, ezért a szankció nem volt arányos az elérni kívánt törvényes céllal.

Application no. 33629/06., 2008. július 8-i ítélet, <http://www.lb.hu/hu/ejeb/vajnai-magyarorszag-elleni-ugye-3362906>

Ugyan nem magyarországi érintettségű, de holokauszt tagadása tárgyában hozott EJEB határozat a következő:

**EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA
GARAUDY kontra FRANCIAORSZÁG ÜGY**

Roger Garaudy, „A modern Izrael alapító mítoszai” című könyv szerzője, művét nonprofit céllal, 1996 áprilisában és májusában kétszer is megjelentette saját költségén. Különböző szervezetek több büntetőjogi panaszt is benyújtottak ellene, a művében megvalósított „emberiség elleni bűncselekmények tagadása”, „faji rágalmazás” és „gyűlöletre uszítás” elkövetése miatt. Ennek eredményeként öt büntetőeljárás indult Garaudy-val szemben. A Párizsi Fellebbviteli Bíróság mind az öt ügyben elítélte a kérelmezőt emberiség elleni bűncselekmények tagadása, a zsidó közösség nyilvános becsémrlése és gyűlöletre izgatás miatt. Revizionistának minősítette a művet, és a kérelmezőt az egyik panasz tekintetében maximális, hat hónap időtartamú felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte, a többi ügyben pedig pénzbüntetést szabott ki. A Semmitőszék helybenhagyta az ítéleteket és elrendelte a szabadságvesztés azonnali végrehajtását.

A kérelmező az EJEB-hez fordult, az Egyezmény 6., 9., 10., és 14. cikkének megsértésére hivatkozva.

Az EJEB eljárásában hangsúlyozta, hogy nem ő dönt a gyűlöletre uszítás, rágalmazás és rasszizmus tényállási elemeinek megvalósulásáról, az a tagállami hatóságok hatáskörébe tartozik; az EJEB-nek az a feladata, hogy a 10. cikk tekintetében megvizsgálja, hogy a döntést a releváns tények elfogadható értékelésére alapozták-e. Az EJEB kimondta, hogy a mű célja a nemzetiszocialista rendszer rehabilitációja, a holokauszt áldozatainak megvádolása a történelem meghamisításával, és mint ilyen, a legsúlyosabb közösség elleni becsületsértés, a zsidókkal szemben megvalósuló gyűlöletkeltés. Az intézkedés alapjául szolgáló tények tehát relevánsak, és a beavatkozás „szükséges egy demokratikus társadalomban”. Az EJEB kimondta, hogy a nácibarát politika nem élvezheti a 10. cikk védelmét, és a 17. cikk a világosan meghatározott történelmi tények tagadását, így a holokauszt-tagadást kivonja a 10. cikkben foglalt rendelkezés alól.

Az EJEB a kérelmet tehát megalapozatlannak találta, azt elutasította.

Application no. 65831/01, 2003. június 24-i ítélet, [http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23829#{"itemid":\["001-23829"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23829#{)

III/A.

A Joggyakorlat-elemző csoport vezetője által a vizsgált időszakra vonatkozóan készített statisztikai adatokból megállapítható, hogy a magyar bíróságok előtt a jelen joggyakorlat-elemzés tárgykörébe tartozó büntető jogesetek közül kimagaslóan az ún. gyűlölet-bűncselekmények jelennek meg.

E témakörben több tanulmány is megjelent, melyekből a következőket érdemes kiemelni.

Jovánovics Eszter: Gyűlölet vagy előítélet? Szavak vagy tettek? írása definíciós kérdésekkel, elhatárolásokkal foglalkozik.

Rámutat, hogy a gyűlölet-bűncselekmény fogalma félreértelmezésre adhat lehetőséget, ugyanis a gyűlölet-bűncselekmény esetében a megkülönböztető elem nem a gyűlölet, hanem az előítélet. Ahhoz, hogy egy bűncselekmény gyűlölet-bűncselekménynek minősüljön, nem kell az, hogy az elkövető gyűlölje az áldozatot. Ezeket a bűncselekményeket ugyanis általában véletlenszerűen kiválasztott személy(ek) ellen követik el, vagyis az elkövető többnyire nem is ismeri személyesen az áldozatot, így őt személy szerint nem is gyűlölheti. Vagyis ezekben az ügyekben az előítélet a meghatározó, az elkövető előítélettel viseltetik az iránt a csoport iránt, amelyhez az áldozat is tartozik. Még akkor is, ha az áldozat valójában nem tartozik ahhoz a csoporthoz, itt ugyanis az elkövető vélelme a döntő. Az elkövető előítélete folytán az áldozat sérelmére elkövetett cselekmény útján fejezi ki (mintegy üzenetet közvetítve) azt, hogy alacsonyabb rendűnek, a társadalom nem kívánatos tagjának tartja őket. Ilyen például, ha más a bőrszínük, más a szexuális orientáltságuk, más a vallásuk.

A nemzetközi szervezetek közül az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) foglalkozik tematikusan a gyűlölet-bűncselekményekkel. Az EBESZ szerint a gyűlölet-bűncselekmények olyan bűncselekmények, amelyeket előítélet-indítékből követnek el.

A gyűlölet-bűncselekmény tehát nem konkrét Btk. tényállás, nem is egy jogi terminus technicus, hanem egy elméleti fogalom. Magába foglal minden előítéletes indítékből elkövetett bűncselekményt, és ami reflektál olyan világszerte erősen jelenlévő társadalmi jelenségekre, mint a rasszizmus, antiszemitizmus, homofóbia, idegengyűlölet: tehát általában valamely társadalmi csoport elleni erőszakban megnyilvánuló intolerancia.

A tanulmány ugyanakkor külön foglalkozik a közösség tagja elleni erőszak (Btk. 216.§) bűncselekményével. Kiemeli, hogy nem indokolt önmagában valamely csoporthoz tartozás miatt történő elkövetést e bűncselekmény körébe vonni. A védett csoportok túl tág, bizonytalan meghatározása és alkalmazása ugyanis a tényállás kiüresedéséhez vezet.

Példaként hivatkozik a Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.87/2011/5. számú határozatára – mint eseti döntésre –, amely kimondta, hogy nem minősíthető gyűlölet-bűncselekménynek valamely alkotmányellenes célra szervezett csoport, így a Magyar Gárda tagja elleni támadás, hiszen egy ilyen csoport nyilvánvalóan nem élvezhet kiemelt büntetőjogi védelmet. Természetesen megvalósítanak más bűncselekményt, de nem minősíthetők közösség tagja elleni erőszaknak. (<http://www.novapdf.com>)

III/B.

Ugyancsak a vizsgált témakörhöz kapcsolódik Utasi Judit: A gyűlölet-bűncselekmények elemzése – esettanulmányok I.-II. (2008-2010) cím alatt megjelent hosszabb lélegzetű kutatási anyaga.

Többek között a közösség tagja elleni erőszak [korábbi Btk. 174/B. § (1) bek., (2) bek., (3) bek.], valamint a közösség elleni izgatás [korábbi Btk. 269. §] miatt induló és 2008. január 1.

és 2010. december 31. között jogerősen lezárt, Magyarországon elkövetett büntetőügyek elemzését, vizsgálatát végezte el.

A kutatás célja annak értékelése volt, hogy a közösségeket támadó gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépés a jogalkotói akaratnak megfelelően alakult-e, a törvényi tényállás kiterjesztése (2009. február 1-jétől módosult Btk. szerint) valóban szélesebb körben nyújtott-e védelmet a gyűlölettettek ellen.

Arra is kereste a választ, hogy a rasszista motiváltságú ügyekben valóban faji indíttatású erőszak miatt indult-e eljárás, és ténylegesen azért is marasztalták el az elkövető(ke)t, vagy csak egyszerűen személyes összetűzésnek minősítették.

A vizsgált időszakban a közösség tagja elleni erőszak-bűncselekmény miatt 11 jogerős ítélet született, míg a közösség elleni izgatás bűncselekmény miatt folyamatban volt ügyben két ítélet.

A tanulmány ezeket az ügyeket egyenként elemzi részletesen. (Belügyi Szemle 2012/1. 5-32.o.;2012/2. 5-34.o.)

A kutatási munkát végző szerző A gyűlölet-bűncselekményekről cím alatt megjelent cikkében (Ügyészek Lapja 2011/5. szám) a kérdésekkel kapcsolatban végül úgy nyilatkozott, hogy azokra nem adható könnyen válasz. Megítélése szerint ugyanis a nemzetközi ajánlásoknak nem felel meg a bűnügyi statisztikai adatszolgáltatás.

IV.

Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodája (OSCE/ODIHR) 2015. november 18-19-én Bécsben tartott először olyan konferenciát gyűlölet-bűncselekmény témában, amelyen a civil szervezetek képviselői és a tagállamok képviselői egyszerre vettek részt.

Határozott arról, hogy az EBESZ valamennyi tagállama köteles kijelölni egy nemzeti kapcsolattartó pontot, amely feladata, hogy időközönként megbízható adatokat szolgáltatson gyűlölet-bűncselekményekről az EBESZ-nek. Továbbá, az EBESZ e nemzeti kapcsolattartó pontokon keresztül kommunikál a tagállamokkal bármilyen, gyűlölet-bűncselekményekkel kapcsolatos tevékenysége során.

A konferencián elhangzottak megerősítették Utasi Judit meglátását, miszerint Magyarország azon országok közé tartozik, amelyeknek a hivatalos adatgyűjtése nem nyújt objektív képet.